

„Miks ei või?“ küsis direktor.

„Midagi ikka on,“ seletas Indrek.

„Vale!“ hüüdis direktor. „Üsna vale!“ kinnitas ta. „Kas meil on oma kuningas või keiser? Ei ole. Kas meil on sotsialismust ja mässu? Ei ole, sest eestlane ei mässu. Sellepärast siis: kas meil on vaja kuninga ja keisri tapjaid? Ei ole. Näete: nihil, ei midagi! Selle poolest oleme nihilistid. Sest mina ütlen: sotsialismust on venelaste ja sakslaste asi, vene üliõpilaste asi. Nemad teevad mässuga sotsialismust. Kui saate kõrd ülikooli, näete oma silmaga, kuidas nad seal teevad sotsialismust. Eestlane ei tapa oma keisrit, sest see on vene keiser ja meie armastame teda, oleme temale truud. Nihil — ei midagi sellesarnast! Mis keisri tapmisesse puutub, siis on kõik eesti mehed nihilistid — mina, teie, Tigapuu, Lible, Vainukägu, kõik, kõik, kõik. Prantslased ja inglased ei ole nihilistid, nemad tapavad oma kuninga või keisri kohe, kui aga kätte saavad ja kui paras aeg. Venelased niisamuti, sest nemad ei taha teistest maha jääda. Meie teeme nagu sakslased: oleme truud, peame kõrda ja heidame alla. Subordinatsioon. Nihil — ei midagi, mis on kõrravastane. Jakobson hakkas Peeterburis sotsialistiks ja sellepärast suri ta Pärnu metsa. Väandra metsas Pärnumaal suri vana karu ära. Sest jumal ütles: nihil — ei midagi sellesarnast Väandra metsas Pärnumaal. Ja nõnda pole temast muud järele kui: Väandra jõe haljal kaldal kerkib kungas puude all. See on temast järgi, muidu nihil — ei midagi! Nõnda sünnib Eestis sotsialistidega ja tuisulastega. Jumal ei armasta neid, sest ka tema on pisut nihilist ja ütleb: nihil — ei midagi niisugust Eestis minu silma all! Nõnda sündis ka tema oma poja Iisraelis, sest ka tema oli pisut sotsialist. Nagu kõik juudid, sest meie õnnistegija oli juut, mitte küll päriselt, sest temal oli ka jumala verd, aga ikkagi. Juut on ikka sotsialist, sest tema ütleb: mis sinu, see olgu minu. Aga üks Jeesuski kitkunud ühes jüngritega teiste viljapäid, ka see oli sotsialismust. Ja selle viigipuuga, mille ta ära needis, ka see

oli sotsialismust. Mis te arvate, kas niisuke poeg võiks isale väga meeldida? Ütelge otsekoheselt oma arvamist.“

„Ei või,“ arvas Indrek.

„Õige,“ kinnitas härra Maurus. „Muidugi ei võiks. Ja sellepärast eksis jumal teist kõrda, kui ta saatis oma poja juudina ilma. Aga kus eksis jumal esimest kõrda? Kus?“

Seda Indrek ei teadnud.

„Siis, kui ta lõi inemise,“ ütles direktor. „Jah, siis eksis ta esimest kõrda. Jumal lõi inemise, et tal oleks temast hea meel. Aga on tal siis hea meel? Ei, sest inemine hakkas kuradi sulaseks. Aga jumal taltis head meelt ja saatis oma poja ilma, et see lunastaks inemise kuradi orjusest. Kuid poeg hakkas teiste viljapäid kitkuma, seda hakkas ta. Muidugi, ta elas ju juutidega, kes on ja jäävad sotsialistideks. Juba Ahasveeruse ajal tegid nad sotsialismust — kõik neile! Nõnda pidigi Jeesus nii noorelt taeva tagasi minema — suri enneaegu nagu meie Jakobsongi. Suri ausa roomlase käe läbi, kes polnud juut ega sotsialist. Seda võis jumal ikkagi, et tema poeg suri mitte sotsialisti, vaid kõrraliku roomlase käe läbi. Aus neitsi Maria sünnitas ta ja truu roomlane tappis. Kõik muu — nihil, ei midagi!“

Nõnda õpetas härra Maurus Indrekule sotsialismust, revolutsiooni ja maailmalunastamist — aina suuri asju, millest sel oli nii vähe aimu. Sellega pidigi jutt seks korraks lõppema ja direktor pöördus juba minema. Aga ukse vahel tuli tal midagi tähtsat meelde ja ta tuli tagasi ning küsis Indrekult:

„Aga mis te arvate, mis oleks sündinud Jeesuse Kristusega, kui jumal oleks lasknud ta ilmale tulla ausast eesti emast? Kas temast siis ka oleks saanud pisut sotsialist, nii et ta oleks läinud ühes jüngritega teiste viljapäid kitkuma?“

„Ei, siis mitte,“ ütles Indrek.

„Ja muidugi, siis mitte,“ kinnitas direktor, „sest ükski aus ja kõrralik eesti mees ei kitku teise vilja-

päid. Aga kas siis ka jumal oleks pidanud ta nii ruttu taeva tagasi kutsuma?“

„Ei oleks pidanud,“ vastas Indrek.

„Õige, ei oleks pidanud,“ kinnitas direktor. „Aga mis siis oleks sündinud? Kui kaua siis Kristus oleks elanud? Mis te arvate?“

Aga siin ei teadnud Indrek midagi arvata.

„Siis oleks võinud Kristus kas või tänapäevani elada, sest mis on jumala ees paar tuhat aastat. Nihil — ei midagi! Kristus oleks siis meie keskel elanud ja ükski poleks julenud mässu ega sotsialismust teha, sest igamees oleks kitkunud oma viljapäid ja söönud oma leiba. Ka meie parunid oleksid pidanud siis ise oma viljapäid kitkuma, mitte aga aus ja kõrralik eesti mees, kelle keskel kõnnib Kristus. Nii oleks see olnud, kui jumal oleks tahtnud. Aga jumal tahtis, et tema poeg oleks juut, nõnda tahtis tema oma armunõuga. Meile saatis ta ainult Jakobsoni...“

Härra Mauruse meel läks nagu nukraks. Hulk aega seisis ta vaikides Indreku ees, nagu jätaks ta kõige tähtsama ütlemata. Niikuinii oli ta Tifliisi rätsepa poja kurja keele pärast liiga rääkinud, aga sellest ei saanud praegusel silmapilgul aru ei tema ise ega ka Indrek. Alles hiljemini selgus kõik ja seegi härra Mauruse suure elutarkuse ja küpse ilmavaate tõttu. Temal oli nimelt niisugune ilmavaade, et teenija peab olema tingimata vana ja inetu. Ainult vanu ja inetuid teenijaid armastas härra Maurus.

Praegu oli asutise köögi-Kaieks — härra Mauruse ees olid kõik teenijad Kaied, nagu ei peaks ta ristimisesakramendist põrmugi lugu —, jah, köögi-Kaieks oli praegu kõõrdi silmadega, rõugearmidega, paksuuhuleline, tõntsaka keha ja konarliku kõnnakuga Loviisa, kel aastaid neljakümne ümber. Ta oli vaikne ja töökas, alandlik ja sõnakuulelik ja teda võis tarvitada nagu elavat asja. „See on veel vana põline eesti hõbe,“ kiitis härra Maurus teda. „Puhas kui kuld, truu kui muld,“ lisas ta juurde. Midagi oli härra Maurusel ja

ka teistel siiski silmapaari vahele jäänud: Kaiel olid nimelt pikad ja paksud kollakad juuksed ning helevalged hambad, mis võisid palju rohkem naerda kui siin meesterikkas paigas sünnis. Neid juukseid ja hambaid märkas vististi esimesena Kaukasus, kui ta oli löönud asutise esimese ja viimase vürsti. Ja nõnda tabati ta ühel õhtul Kaiega nii lähedas vahekorras, et järgmisel päeval oli kogu asutis inetut irvitust täis. Härra Maurusegi silmad nägid seda irvitust, nii et ta pidi algama juurdlust. Aga paljude oli seal juurelda, kui Kaukasus jäi tõsiseks ja tummaks, kuna Kai aina naeratas, nagu säraks ta õnnest, et ükskord on ometi ka tema tund tulnud, ükskord pannakse ometi ka teda tähele.

Aga mis pidi härra Maurus tegema teenijaga, kes pälvis üldist tähelepanu? Ei midagi muud, kui pidi ta päeva pealt ära saatma, makstes talle kahe nädala palga ette.

„Seda teen ma ainult oma heast südamest,“ seletas ta Loviisale, „aga ei mitte, et ma pean seda tegema, sest sina oled üks jumalakartmata ja raisku läinud inimene.“

„Ei, härrad,“ vaidles Loviisa vastu, „mina pole mitte jumalakartmata inimene, sest mina kardan jumalat ja käin lauakirikus. Ainult mineval aastal jäi kord vahele, sest proua ei lasknud...“

„Kuidas sina siis jumalat kardad, kui sa võrgutad minu poissa!“ hüüdis härra Maurus.

„Ei, härrad, mina pole seda mitte teind, sest mina olen kasin ja karske naisterahvas, aga kui see noorhärra ise tuli...“

„Mitte vastu rääkida!“ käratas härra Maurus ja sellega jutt lõppeski, ilma et Loviisa veel oleks saanud seletada, kuis see noorhärra tuli. Need viimased sõnad tõid tüdrukule ikka naeru suhu. Naerusuul ta oma palgagi võttis ja asjad pakkis ja naerusuul oleks ta ehk voorimehelegi istunud ning minema sõitnud, kui mitte Jürka poleks samal ajal tulnud veepaaridega.

„Üsna üksi sõidad,“ imestas see peatudes. „Kuhu sa oma juudi jätab?“

„Ise oled juut, sa ussiseeme!“ sähvas Loviisa vastu. „Sina seda mulle mängisidki.“

„Mina?“ küsis Jürka.

„Aga kes saatis need teised mulle kaela? Sina! Oota, küll sa saad ka oma jao! Küll sa saad, oota aga!“ ähvardas Loviisa.

„Mina pole sinuks,“ vastas Jürka. „Minu peale ei hakka ükski hammas, sest mul on trumbid.“

„Sinu trumpi või kedagi, oota aga!“ ähvardas Loviisa edasi ja sõitis minema.

„Kui naisel on niisukesed hambad, siis ei tee temaga midagi, kui ta naerab,“ arvas härra Maurus Ollino vastu. See ei lausunud sõnagi, aga küllap ta vististi direktoriga nõus oli, sest miks ta muidu vaikis ja mööda tuba kõndis, käed püksitaskuis.

Nõnda tuli vana Kaie asemele uus, kel juuksetutt nagu musta solgutatud kassisaba ja hammaste asemel ainult pehkinud tüükad, mis kõlbasid ennem pudrusöömiseks kui leivapuremiseks.

„Kas sa ikka söödud saad veel?“ küsis härra Maurus temalt.

„Oh, härrad, ärge seda kartke, et ma söödud ei saa,“ vastas Kai. „Mina söön kõik ära, kui aga on ette anda.“

Seega olid kaubad koos ja Kaukasust võidi vahetpidamata uue köögi-Kaiega nokkida.

Tema täbarat seisukorda püüdis vürst kasutada, et ennast jällegi pisut kõrgemale upitada, aga imelikul viisil ei võtnud teda enam keegi tõsiselt, nagu oleks vürstide kurss tõepoolest langenud. See asjaolu pani Indreku nii mõnigi kord tõsiselt mõtlema ja võib-olla esimest korda elus aimas ta, kui hirmus tühine on ilma au ja uhkus. Oli alles hiljuti vürst, oli suur mees,

aga siis tulid mingisugused püksirihmad, mingisugused saarjad ja läikivad püksid, ning vürst ja suur mees olidki kadunud. Ja kuigi nüüd uuesti märgataks, et pole läikivaid pükse, saarjaid ega ka naeruväärseid püksirihmu, vaid oli ainult Kaukasuse kuri keel, siis ometi ei tõuseks vürst endiseks vürstiks ega suureks meheks. Niisugune imelik asi on au ja hiilgusega siinilmas.

XXI.

Üldse olid vürsti hiilguse tumenemisel ja köögi-Kaie seiklusel suuremad ja tõsisemad tagajärjed kui seda osati alguses aimata. Ainult niisugune vaga ja tundlik hing, nagu härra Vihalepp, mõistis kohe, niipea kui ta oli sündinud asjust kuulnud, et härra Mauruse esimese järgu asutises kipub midagi mädaks muutuma. Sellepärast katsus tema päästa, mis veel päästa võib. Ja nõnda hakkas tema pliiats palju sagedamini ja valjemini kateedritele koputama, kui õpilased ei mõistnud pühakirja küllalt täpselt või kui nad ei tarvitanud vastates küllalt sündsat tooni. Sest härra Vihalepa arvates võis raiskunud elul olla ainult üks mõõduandev põhjus: pühakirja mittetundmine.

„Meie oleme jumala sulased, Kristuse sõjamehed,“ seletas ta, „ja sõjamees peab oma ülema käsku karva pealt täitma. Karva pealt, kas kuulete! Aga kuidas võib keegi karva pealt oma isanda käsku täita, kui ta ise seda käsku karva pealt ei tunne. Sellepärast pidage meeles: sõna-sõnalt, täht-tähelt, sest viimsel päeval peame oma Issandale Jeesusele Kristusele aru andma igast sõnast ja tähest, mis meie suust on läbi käinud. Ja Issand ei jäta neid mitte nuhtlemata, kes võltsivad pühakirja oma liha laiskuses ja suremata hinge roojuses. Sest Kristus on meie eest surnud ristipuu, et me elaksime igavesti. Igavesti!“ hüüdis Vihalepp kinnitavalt, pani silmad pilukile, surus huuled kõvasti kokku ja raputas pead. „Ja miks ei peaks me siis õppima pühakirja selgesti ja õieti ütleva, kui me selle eest elame igavesti! Või on meie seas mõni, kes ei taha igavesti elada? Kus on niisugune ristiinimene

või on see ülepea veel ristiinimene? Ei, niisugune pole mitte ristiinimene, vaid pagan, püsti pagan, mis on üks ropp ja jälk asi Issanda ees, üks väga ropp ja jälk asi. Aga kes meist tahaks olla üks ropp ja jälk asi Issanda ees? On siin mõni niisugune, siis tõstku ta oma parem käsi üles, et me kõik näeksime seda roppu ja jälki asja.“

Ja ei leidunud kogu koolis ühtegi niisugust, kes oleks söandanud tõsta oma parema käe.

Aga sellest ei olnud Vihalepa küll, tema tahtis rohkem, tema tahtis aina rohkem, sest muidu ei saa õpilastest õigeid Kristuse sõdureid. Kristuse kindralina tahtis ta, et kui ta klassi tuleb ja ütleb: „üks“, siis tõusevad kõik õpilased korruga püsti; „kaks“ — kõik istuvad, „kolm“ — lauaklapid lahti, „neli“ — käed lauale, „viis“ — käed risti, „kuus“ — silmad Vihalepa poole ja „seitse“ — priimus tõuseb püsti ning rapordib, mis tänaseks üles antud. Ja et sõjamees pidi Vihalepa arvates olema kui jumalaväik, siis kiirendas ta oma harjutuse tempot päev-päevalt, lugedes: „üks — püsti, kaks — maha, kolm — klapid, neli — käed, viis — risti, kuus — silmad, seitse — priimus.“

Seda pidi tegema surmliku tõsidusega ja alandliku vaikusega, sest see kõik sündis Issanda ees, nagu kinntas Vihalepp. Aga leidis neid, kes ei saanud tõsi-seks jääda Issanda ees, ka Vargamäe Indrek mitte. Teemap see vististi oligi, kelle kohta Vihalepp ütles:

„Kui mõni peab end juba nii suureks ja targaks, et jumalasõna ajab ta naerma, siis teadku ta, et Issanda ees oleme kõik nagu aganad, lausa põrm. Kui Jehoova võtaks vaevaks ainult korraks meie peale puhuda, siis lendaksime nagu tolmukübemed läbi akna välja — nii tühised oleme meie kõik Jehoova ees. Iga täheke jumalalasõnas kaalub taevas rohkem kui meie suurus ja pikkus. Kes on oma meelet suur, selle tahab jumal väikseks teha, kes pikk, selle lühikeseks, ja naerule tahab tema vajutada nutupitseri igavesest ajast igavesti.“

Aga päev-päevalt hakkas neid ikka rohkem saama, kes kippusid naerma Issanda ees, sest poistesse oli

läinud kurivaim, kes naeris nende suu läbi. Ei aidanud Vihalepa pliiatsikoputused, ei karistusega ähvardused, ei silmadepilutamine. Oli veel ainus asi, mis võis aidata, nimelt palve. Selle abinõu poole pööruski Vihalepp ühes oma õpilastega. Ta palus alandlikult ja härdalt, ta palus nagu inimene, kelle hing on ahastuses. Ühelt niisuguselt ahastuse-silmapiilgult tabas teda härra Maurus, kes juba muidugi Vihalepa vagadusest kuulnud. Ja kui viimane oma saavutisi demonstreeris, lugedes ühest seitsmeni, ütles direktor:

„Väga hea, väga ilus; aga kas jumalale peaks meeldima, et härra Mauruse poisid nõnda lauaklappidega kolistavad?“

„Sellega peab pisut harjuma, härra Maurus,“ seletas Vihalepp, „ainult pisut, siis pole midagi.“

„Ma arvan ka, et vanajumal peab sellega pisut harjuma,“ oli ka direktor nõus, ja kuna kell kuulutas tunni lõppu, palus ta õpetajat minna ja jäi ise klassi.

„Tark inemine, vaga inemine, hea inemine, aga aru peas ei ole, põrmugi ei ole,“ seletas härra Maurus, kui Vihalepp oli lahkunud. „Ta õpetas teid seni, kuni kaotas aru. See sünnib heade inemistega sagedasti nõnda: õpetavad ja õpetavad, kuulutavad tarkust ja tõde, kuni ühel ilusal päeval leitakse, et sel õpetajal pole aru raasugi peas, et tark on hulluks läind? Peab rumalama otsima, kel veel täis aru peas. Või mis teie arvate, kumb on parem, kas tark, kes hulluks läind, või rumal, kel aru alles peas? Kes vastab? Teie, Paas, olete kõige pikem; mis teie arvate? Kumb õpetaja on parem, kas hull tark või arukas rumal?“

„Arukas rumal,“ vastas Indrek.

„Näete,“ naeris direktor, „ma teadsin juba ette, pikk Paas armastab rumalat rohkem kui tarka, sest tarkadel on ikka arust puudu. Tulev kord katsume siis uuega.“

Nende sõnadega lahkus direktor, sest tal tuli nähtavasti midagi hädatarvilikku meelde.

Järgmisel usuõpetuse tunnil astus klassi väike kõbus vanamees, kes uppus halli, sest temal oli kõik

hall — habe, vuntsid, silmad, juuksed. Isegi uus testament, mida ta hoidis kaenla all, paistis hallina, kui ta kõndis laudade ees edasi-tagasi, pilk põrandal, ja pomises endamisi: „Kelk, kelkama, kelgutama, kelk, kelkama, kelgutama.“ Viimaks jäi ta seisma, tõstis silmad õpilastele, naeratas muhedalt nagu vanadele tuttavatele ja ütles:

„Tere, lapsed. Kus me mineval korral peatusime? Kus me jääme seisma? Minu vana pea ei hoia enam midagi kinni. Kes on priimus? Kus me lõpetasime?“

„Härra, teie olete täna meil esimest korda,“ ütles priimus.

„Mis? Esimest korda?“ imestas vanamees ja naeratas kavalalt habemesse. „Ah jaa, õige, esimest korda... Nii siis — katekismus läbi, piiblitöö läbi. Ma tunnen härra Vihaleppa, tema on vali ja põhjalik ning truu Issanda sulane. Sõna sõnalt, mis? Aga muidu ei saa, muidu mitte, armsad lapsed, ikka sõna sõnalt, seda pidage meeles. Sest kuis siis muidu, kui jumalasõna! Ja nüüd teeme algust Pauluse reisidega. Reis — reisisid, reis — reied. Kumb see on siin, kas saksa või eesti reis? Te arvate saksa. Aga võiks ka olla eesti. Sest reisima tähendaks siis reisi liigutama, mis tähendab käima, kõndima, jalutama. Eks ole? Jalg — jalutama, reis — reisima. Aga ehk oleks siis parem: reis — reietama. Pauluse reietused. Siiski, jätame seda, see viiks meid liiga kaugele. Aga teie kõik tunnete sõna „kelk“ Mis on kelk? On ta regi? Ei ole. On ta saan? Ei ole. On ta kresku? Ka ei ole. Kas teate, mis on kresku? Priimus!“

Aga priimus ei teadnud.

„Kes teab, mis on kresku?“

Vargamäe Indrek teadis ja nõnda pidi ta asja selgeks tegema priimusele ja ka teistele.

„Väga hea,“ kiitis õpetaja, „nüüd teate te, mis on kresku. Ja näete, selleks polnud teil põrmugi minu abi vaja. See on esimene, mida oleme õppinud püha Pauluse reisidest või reietustest. Aga mis on teie nimi?“ küsis õpetaja Indrekult. Ja kui see oli vastanud,

ütles ta: „Väga hea. Nii siis Paas. Selle nime kirjutatakse omales taskuraamatusse. Esimene nimi püha Pauluse reisidelt. Nii, nii, väga kena... Paas... Mm... Paas — Pae või Paas — Paasi, kuis muuta, kääntada, väänata?“

„Paas — Paasi,“ ütles Indrek.

„Väga hea,“ ütles õpetaja. „Paas — Paasi... Ka selle tähendan raamatusse, siis ei tule eksitust... Paas — Paasi. Täheandab, kui kivi, siis paas — pae, aga kui inimene, siis Paas — Paasi. Inimese hoiame kiviriigist lahus. Aga mis te arvate, kas Paasi ja pae vahel on väga suur ja sügav vahe, see tähendab — inimese ja kiviriigi vahel? On suur vahe või ei ole, mis te arvate? Priimus!“

Priimus arvas, et on, sest üks on elus loodus, teine surnud.

„Aga ka inimene võib surnud olla; kuis öelda siis, Paas — Paasi või Paas — Pae? Paas, te pole veel surnud ja seisate oma nimega kiviriigile nii lähedal, mis teie sellest asjast arvate? Kas on Paasi ja pae vahel vaks või süld, mis? Tahaksite teie, et te nime kääntataks või väänataks: Paas — Pae, nagu oleksite kivi või muld?“

„Mul ükskõik,“ ütles Indrek.

„Aga ehk mäletate kirja sõna, mis ütleb, et teil on õigus, kui olete valmis olema Paas — Pae, sest inimene seisab kivile ja mullale nii lähedal?“

„Mullast oled sa võetud ja mullaks pead sa saama,“ ütles Indrek.

„Õige! Mullast oleme võetud ja mullaks peame saama. Mullaga algame ja mullaga lõpetame. Paas — Pae on vägevam kui Paas — Paasi. Paas — pae seisab igavesele lähemal, sellepärast. Paas — pae sarnaneb rohkem jumalale kui Paas — Paasi. Paas — pae oleks nagu rohkem jumala nagu kui Paas — Paasi. Paas — pael on jumalaga suurem osasaamine ja sugulus kui Paas — Paasil. Paas — pae mõistab rohkem jumalat kui Paas — Paasi. Paas — pae, Paas — Paasi.

Üks suure tähega, teine väiksega. Suurega väiksem, väiksega suurem...“

Õpetaja jäi vait ja mõtles. Natukese aja pärast võpatas ta ja virgus.

„Nõnda siis — püha Pauluse teekonnad, retked, matkad, reisid, reietused, jalutused, kelgutused. Õige! Kus me lõpetasime? Paas seletas meile, mis on kresku. Aga kelguni me veel ei jõudnud, kelguni veel mitte. Ütlesime ainult: kelk pole regi, kelk pole saan, kelk pole kresku. Aga mis siis on kelk? Kelk pole lauatiikk, millega liugu lastakse, kelk pole ka ranits ega raamatupakk, kuigi ka nendega võib mäest alla liugu lasta, vaid kelk on väike saan, regi või kresku. Aga mis siis on kelkama? Mitte kelgutama, sest see tähendab just kelguga sõitmist, vaid kelkama. Kas võib öelda, et Paulus ei läinud reisima, vaid kelkama?“

Nõudis pikki arutusi, enne kui õpetaja jõudis otsusele, et Pauluse teekonnad polnud kelkamised. Selle leitud tõega tund lõppeski. Ja kui kell helises, tõusis vanamees istmelt, sulges testamendi, pistis ta kaenlasse ja ütles:

„Tuleval korral lähme siit edasi, ikka ühes püha Paulusega, kelkame temaga kaasa, sest tema on sõnaka mees, teda maksab kuulata... Soo, kahte ma teist juba tunnen — priimus ja Paas. Mõlemad P-ga, kõvaga, sest eestlasel on ikka kõva ees, eestlane on kõva rahvas.“

Nõnda lahkus ta klassist ja nimeks pandi talle Kresku. Sellega ta jäigi. Aga järgmises tunnis polnud enam juttu ei kreskust ega kelgust, vaid Jeruusalemmast, Õlimäest, Surnumerest, Egiptusest, püramiididest, pühast härjast ja Niiluse mudast, mille paksuse järele võib arvata maailma vanadust.

„Ja teate, lapsed,“ ütles ta, „asi on väga imelik, sest mudamõõtjad kinnitavad, et Niiluse muda olevat vanem kui maailm ise. Mõtlege ometi: Niiluse muda vanem kui maailm. Aga siis peab ka Niilus ise vanem olema kui maailm. No mis te ütlete selle kohta? Sest

kui palju on maailmaloomisest aega ära? Kes teab? Priimus! Paas!“

Kumbki ei teadnud kui mitu aastat tagasi loodi maailm. Kogu klass ei teadnud seda tähtsat asja.

„Mina ka ei tea,“ ütles õpetaja nukralt. „Ei tea, ei mäleta, vana pea ei hoi a enam kinni. Aga küllap sest nii mõnigi hea tuhat aastat ära saab, nii oma viis kuus või veelgi rohkem. Kindlat arvu on ju raske leida, pisut raske jah, armsad lapsed. Ma mõtlen niimelt aega, kus tuli esimene inimene, see Aadam. Mitte vana Aadam, vaid lihtsalt Aadam, see Kaini ja Aabeli isa, esimese mõrtsuka isa. Esimene inimene ja esimene naine, ja kohe sigitasid ja sünnitasid nad kahekesi mõrtsuka. Oleksid võinud pisutki kannatada, aga ei, muud kui mõrtsuka. Aadam ise ei tapnud, aga sigitas poja, see tappis. Poeg tappis! See sünnib ka meiepäevil nõnda, et isa ei tapa, ajab muidu läbi, aga poeg ei aja... Nii siis: sest saadik, kus tuli ilma esimene inimene, on kerge maailma päevi lugeda, sest maailma päevad käivad ühes inimese päevadega, ja kui inimene loeb oma päevi, siis loeb ta ka maailma päevi. Ja sest pole ühti, kas keegi on sigitanud mõrtsuka või on ta ise mõrtsukas, ühesuguselt käivad kõigi elupäevad, liiatigi sel vanal ajal seal Eedeni värava taga, kus polnud veel võllaid. See on nõnda inimesega. Aga kuis teha nende maailma päevadega, mis olid enne inimest? No vaadake, lapsed, neid päevi arvatakse Niiluse muda järele ja nõnda ongi leitud, et muda on vanem kui maailm, s. t. kui inimene, nii et see käib kirjasõnaga ilusasti kokku: enne muld, siis inimene, sest muidu poleks ju jumalal olnud võimalik inimest mullast teha. Enne igavene muld, siis alles igavene inimene. Kui kaua see igavene muld on elanud, seda ei tea vististi keegi, armsad lapsed. Ja kuigi jumal teaks, siis ei ütle ta meile surelikkudele seda kunagi. Aga kas temagi teab? Kas võib üks igavene teisest igavesest midagi teada? Mis on igavene? Kes teab? Priimus! Paas! Teie ei tea? Mina ka ei tea. Vana pea ei hoi a enam kinni, niisugune häda on ini-

mesel vana peaga. A—a! Aga seal taga teab ju keegi. Mis on teie nimi? Lible? Väga ilus nimi! Ilusa nimega mees ütleb meile, mis on igavene.“

„Igavene on see, mis oli, on ja jääb,“ ütles Lible.

„Nii,“ lausus õpetaja. „Väga õige! Ilusasti öeldud. Ainult üks häda: meie ei tea, mis oli, on ja jääb; meie ei tea sellestki kuigi palju, mis on. Aga ehk teate teie, ilusa nimega Lible, midagi, mis oli, on ja jääb? Ütelge meile. Mis? Kuu ja päike ning taevatähed? Neid ju alguses ei olnud, kirigi tõendab seda. Oli aeg, kus neid ei olnud ja tuleb ehk aeg, kus neid jällegi ei ole. Mis te ütlesite? Jumal? Jah, tema muidugi, sest tema oli enne kõike. Aga kahjuks, paljume teame meie jumalast. Ajalikust inimesestki teame üsna vähe. Sest vaadake, lapsed, jumalaga on sama lugu, mis maailma vanadusega: sest ajast saadik, kus elab inimene, võime seda arvata, aga mis oli enne inimest või mis tuleb pärast teda, kust meie seda teame. Maailmaga on veel seegi hea asi, et Niiluse ääres on muda, mille järele arvame tema vanadust, aga mis teeme meie jumalaga? Kuidas arvata tema päevi? Meil pole midagi rohkem kui aga inimene oma ajalikkude päevadega ja sellepärast näib, nagu sünniks jumal ühes inimesega. Sünnib ja sureb, nagu polekski ta igavene. Niisugune kurb lugu on meie teadmisega jumalast. Sellepärast ei pea jumala nime ilmaasjata suhu võtma... Aga kes seal kõlistab? Mis? Tunni lõpp? Soo, või juba lõpp. Noh, hea küll, jätame siis püha Pauluse jumalaga ja lähme järgmine kord siit edasi. Aga mis jumalasse puutub, siis on tema muidugi igavene, ainult et meie ei tea seda, sest inimese nõrk pea ei hoi a igavest kinni. Tema ei hoi a ajalikkugi hästi kinni. Sellepärast siis järgmisel tunnil veel kord Pauluse teekonnad.“

Testament kaenlas, pea norus lahkus ta klassist, nagu oleks ta pisut nukker, et inimese vilets pea ei hoi a midagi kinni. Järgmises tunnis kordus endine: vaevalt jõudis ta testamendi avada, kui juba sattus mõnele mõttele, mis sundis unustama Pauluse ja tema

teekonnad. Ehk milleks minnagi ühes Paulusega, kui võis kaasa lennata näiteks kurgedega, kes pesitsesid kuski Lapimaal ja läksid sügisel üle kogu Euroopa, üle Vahemere Niiluse kallastele ning siin ikka kauge- male lõunasse, kus on niipalju sooja ja helendavat päikest. Oo! need lõpmatud lindude parved, need panevad vanainimese südame kihvatama, ajavad mee- led ilutsema. Või miks mitte istuda mõnda kalapaati ja purjetada kuhugi New-Faundlandi lähedusse kala püüdma ja soolama! Miks mitte ronida elevandi tur- jale ja sõita tiigrijahile või liikuda kaamelikaravaniga läbi liivalagendikkude ühest palmioasist teise, et imetleda fata morgaanat! Aga võis selle asemel istutada ka moorusepuid, lõigata nende lopsakaid lehti ja toita siidiusse. Võis minna katakombesse või Herkulaanu- mi varemesse, sest need seisid just Pauluse teekon- dade läheduses. Võis imetleda koski ja mägesid, kak- tuseid ja kilpkonni, lõhnavaid lilli ja mürkmadusid, mesilasi ja sipelgaid, sest ilmas oli nii palju ilusat ja huvitavat, et ei tule kunagi lõppu. Poolaasta saab otsa, aga huvitavate asjade rodu ei vähene, Möödub aastagi, aga üleni hall vanamees, kes läheb juba pea- aegu valgeks, jutustab ikka veel oma lugusid. Ja ikka oskab ta leida kas või pisitillukesegi põrmukese, mis seob huvitava loo inimesega ja nagu kogu maailmaga. Sootuks kogemata ja ootamata ilmub see põrmukene, sest vanamees lobiseb ju niipalju, et isegi tühiste sõ- nade mulinasse võib sattuda mõni, millel nagu oleks pisut sisu ja mõtet.

Aga üks raske asi seisis vanal õpetajal iga pool- aasta lõpul ees. Kui ta sellest klassile esimest korda kurtis, ohkas ta täiest südamest, nii et kõik olid hivi- tatud, mis nüüd tuleb.

„Mis on meil kõige raskem?“ küsis õpetaja klas- silt. „Kes teab? Kes vastab? Priimus! Paas! Lible! Mis? Keegi ei tea, Liblegi ei tea. Ei, seda ei tea tema mitte, tema teab ainult seda, et jumal on igavene... Numbritepanemine on kõige raskem, armsad lapsed. Sest mõelge ometi, me pole ju midagi teinud, mille eest

numbreid panna. Tahtsime ikka Paulusega kaasa minna, aga ei saanud, te nägite ju. Nõnda oli jumala tahtmine. Aga mis me siis nüüd teeme? mis numbrid me paneme? Priimus, mis numbri ma teile pean pa- nema? Ei tea? Priimus ei tea! Priimus ei tea, et prii- mus vastab usuõpetust alati viie peale, sest muidu ei olegi ta ju priimus. Paas, teie? Mis? Null? Paas lepib nulliga. Õige, väga õige! Null on ilus number. Aga et jumal armastab alandlikku meelt ning et te juba leeris käinud, pealegi olete teie kristlane, siis kõlbab teile ainult viis, sest mis leeritatud kristlane te muidu olete. Null, see on võimatu, iga pagangi tun- neb meie usuõpetust enam kui nulli eest. Meie isa palvet te ju mõistate? Käsud peas? Õpetused selged? Piiblilugu nagu vesi, mis? Aga mis te siis veel tahate? Tõsine ristiinimene peab piskuga leppima. Tähendab — viis, Paasile jumalasõna eest viis. Lible, ega teilgi midagi selle vastu ole, kui viis saate? Ei? Heidate minu otsusele alla? Väga hea! Aga milleks niipalju rääkida, paneme kõigile viis ära, siis pole kellelgi nu- risemist. On keegi vastu? Ei? Nii siis — viis. Aga muidugi, ei teeks halba, kui te Pauluse reisidest pisut loeksite, sest seda võidakse teilt küsida. Ja muidugi! Nii et — viis! Kristlased, kõik kristlased, miks siis mitte viis!...“

XXII.

Hoopis teist laadi mees oli matemaatika-õpetaja Kurlov. Tema ei kaldunud kunagi asjast kõrvale, ei lausunud kunagi asjata sõna. Nagu aurugrammofon võristas ta musta tahvli ees seistes kriiskaval häälel arvusid ja valemeid, kirjutades ja kustutades. Nõnda vältas see tunnist tundi peaaegu kogu poolaasta, ilma et ta kunagi oleks küsinud, kas temast midagi aru ka saadakse või mitte. Alguses imestasid õpilased, kui soravalt võib algebrast ja geometriast rääkida, aga siis tülpisid nad kuulamast ja hakkasid elama oma elu. Nõnda poolaasta lõpuni. Siis hakkas õpetaja äkki küsima ja nüüd lendasid kahed, ühed, nullid, eriti just need viimased kaks, sest midagi ei armastanud härra Kurlov nii väga kui just ühte ja nulli. Tema ülesandedki, mis ta luges väikeselt lehekeselt ette, leidsid oma lahenduse ikka kas ühes või nullis. Ja õndsas narratusega ütles ta õpilastele:

„Teie teete omale asjata raskusi, aga nüüd näete isegi, kui lihtne see on: aina null või üks. Ja aitab sellest, sest nende kahe vahel seisab lõpmatus. Mõistate?“

Aga õpilased ei mõistnud nulli ja ühe vahelisest lõpmatusest midagi, ei tahtnudki mõista, sest neil polnud lõpmatut põrmugi vaja. Sellepärast pidasid nad isekeskis aru ja pöördusid Ollino poole palvega, et see räägiks härra Maurusega uue matemaatika-õpetaja saamiseks. Aga kui härra Maurus sellest kuulis, ilmus ta klassi ja ütles:

„Miks tähate teie uut õpetajat? Kas siis ka see kõige targem inemine teile ei kõlba? Mina maksan

temale kallist raha, ja teie ütlete, mina ajagu ta ära. Kuhu peab härra Maurus targa inemise ajama? Algebra pole ometi usuõpetus, kus iga ristiinemine võib viis saada. Ei, algebra pole mitte usuõpetus. Pealegi käib see tark inimene suurte meestega läbi. Kõrgete meestega! Kuidas võib härra Maurus temale öelda: enam ma teile kallist raha ei maksa, sest minu poisid on nii rumalad, et ei saa teie tarkusest aru, mis on nulli ja ühe vahel. Võin ma talle nõnda öelda? Ei, härra Maurus ei või nõnda öelda, sest siis läheb see tark inemine oma suurte meeste ja naiste juure ja ütleb neile: „Härra Mauruse kool on üks väga halb kool, sest tema poisid ei saa algebrast aru ja härra Maurus ei maksa mulle enam raha.“ Nõnda ütleb ta. Aga mis pean mina neile suurtele vastama, kui nemad minult küsivad? Võin ma vastata: „Ei, suured härrad, minu kool on hea, aga minu poisid on halvad?“ Muidugi ei või. Nõnda siis: härra Kurlov jääb. Sest kes on siin direktor? Härra Maurus on siin direktor; aga mis direktor ütleb, see peab sündima.“

Ometi ei sündinud see nõnda, vaid pisut teisiti, sest mõne päeva pärast pidas Tigapuu järgmise kõne:

„Poisid, kas teate, mis on patronaadiõigus? Ei tea? Muidugi, teie elate ju pimeduses. Koolipoisid elavad pimeduses! Aga nemad peavad elama valguses, sest kool on valgus. Padronaadiõigus on niisugune õigus, et mõisnik valib kogudusele õpetaja. Aga seda ei pea enam olema, sest meie ei ela enam pimeduses. Haridus on valgus ja, kui mõisnik ei pea kogudusele õpetajat valima, vaid seda peab kogudus ise tegema, miks peab siis direktor koolmeistrid valima? Kas meie oleme halvem kui kogudus? Meie oleme nii-öelda haritud inimesed, oskame kõik vene keelt, aga kas kogudus oskab vene keelt? Peale paari koolmeistri ja vallakirjutaja ei oska keegi. Sellepärast siis maha patronaadiõigus! Maha mõisnikkude vägivald! Maha härra Mauruse omavoli, sest tema pole ometi mõni mõisnik! Tema vanemad olid lihtsad koguduseliikmed, ei osanud vene keelt ega midagi. Aga meie oskame, sest

meie oleme haritud. Sellepärast siis: kes minuga ühes nõus, tõstke oma parem käsi üles, mitte pahem, sest haritud inimene tõstab ikka parema. Tähendab, kõik on minuga ühes nõus. Täna teid! Nii siis: tänasest päevast peale, meie enam lõpmatus tundi ei ilmu, sest meie hakkame streikima. Koolidirektorite patronaadiõigus peab kaduma igaveseks ajaks! Räägin ma õieti? On mul õigus? Tähendab — tehtud! Lõpmatus peab kaduma — ühes oma nulliga! Ja pidage meeles: mul on teie sõna. Kes oma sõna ei pea, saab seda.“

Tigapuu sirutas kateedrikt koolivendade poole oma tugeva rusika, sest see oli tema patronaadiõiguse sanktsioon. Järgmisel päeval istus härra Kurlov kahes klassis üksinda. „Lõpmatus ootab nulli ja ühte,“ naersid poisid. Ka teise päeva tunnid istus õpetaja kannatlikult läbi ja kirjutas nime raamatusse, et oleks õigus tasu saada. Kolmandal päeval teatas ta asjast härra Maurusele. Nagu maruhoog tormas see järgmisel hommikul klassi, kui seal istus parajasti Kresku.

„Millest te praegu rääkisite?“ küsis direktor õpetajalt.

„Meil on Pauluse teekond käsil,“ vastas see.

„Ma küsin, millest te rääkisite, mitte mis teil käsil,“ ütles direktor kärsitult.

„Kilpkonnadest, vähkidest ja teistest kõva koorega jumala loomadest, sest need on vanad ja auväärt loomad,“ seletas õpetaja.

„Seda muidugi,“ arvas härra Maurus, „aga mis on vähkidel ja kilpkonnadel Paulusega tegemist?“

„Küll ikka,“ seletas õpetaja muheda naeratusega. „Sest Paulus pidi võitlema inimeste südamete vastu, mis olid kõvad nagu kilpkonna koor, sellest siis see jutt kilpkonnadest ja teistest kõvakoorelistest tähendamissõnana.“

„Jajah,“ oli härra Maurus nüüd nõus. „Kõvad südamed... Väga õige!... Tähendamisõna... Aga millest ma tahtsin rääkida?... Warten sie, warten sie...“

Ta sulgēs silmad ja laskis pea veidi norgu, nagu mõtleks ta millegi üle järele või nagu tuletaks ta mi-

dagi meelde. Aga kui kogu klass rippus tema suletud silmade küljes, avanesid need äkki ja vahtisid kurja pilguga üle prillide õpilastele vastu.

„Tigapuu, miks olete puudunud matemaatikatundidest?“ küsis härra Maurus.

„Ega mina üksi puudunud, härra direktor,“ ütles Tigapuu.

„Vastake küsimusele: miks puudusite kolmest viimastest tunnist?“

„Terve klass puudus,“ vastas Tigapuu.

„Kas kuulete, kas kuulete?“ pöördus direktor õpetaja poole. „Teie olete tark inemine, teil on täis aru peas. Kas härra Maurus küsis selgesti või ei küsinud? Küsis selgesti. Väga hea! Täna teid!“ Ta raputas õpetaja kätt. „Aga siis on ju see inemine seal, see Tigapuu, kellest härra Maurus on teinud juba peaaegu koolmeisteri, siis on see seal päris hull. Sest mis ma küsisin? Kes mäletab? Kes võib korrata? Paas, ütlege teie, sest teie olete kõige pikem; teie sõnad kostavad hästi, teie sõber Tigapuu kuuleb siis õieti. Härra Maurust ta ei kuule, põrmugi ei kuule, sest härra Maurus on liig lühike, palju lühem kui see siin.“ Ja õpetaja poole pöördudes küsis ta: „Kas härra Maurus on lühem kui see inemine siin?“ ning saanud jaatava vastuse, jätkas ta: „Kuulsite nüüd: härra Maurus on lühem kui see pikk siin. Aga kas teab keegi selle pika nime? Härra Maurus on unustanud, sest temal on paremaid asju meeles kanda kui sihukse pika nime. Mis? Paas? Warten sie, warten sie.“ Direktor pani käe otsa ette, nagu tuletaks ta tööpoolest midagi meelde. Siis ütles ta: „Üsna õige! Selle pika nimi on Paas. Tema oli enne seal all, teate, kus istus kord see lätlane, see Pealõikaja, tähendab — see juukselõikaja. Härra Maurus pidas teda armu poolest, õpetas talle ladina keelt, et ta oskaks paremini päid lõigata. Tema järel tuli see pikk sinna alla. Aga nüüd istub ta siin, nagu oleks ta juba oma võla härra Maurusele tasunud. Võla ja selle protsendid! Aga see pikk ei ole seda mitte teinud. Tema ei taha ka härra Mauruse sõnu oma sõbra-

"Tigapuule korrata, et see kuuleks ja õige vastuse anaks. Aga ehk puudusite teie ise ühes Tigapuuga tundidest? Kas teie saate härra Mauruse küsimusest aru või olete ka teie hulluks läinud?"

"Saan aru," vastas Indrek.

"Miks te puudusite?"

"Sellepärast, et me otsustasime nõnda," vastas Indrek.

"Kes meie?!" karjus direktor. "Meie härra Maurus pole seda kunagi otsustanud ja ainult meil on siin otsustada. Kes on see meie, kes siin otsustab? kes?"

"Meie kõik," vastas Indrek. "Terve klass, kaks klassi."

"Kas kuulete, kas kuulete?" pöördus direktor õpetaja poole ja raputas nõnda oma halli pead, et näpits langes ninalt. "Terve klass! Kaks klassi! Terve härra Mauruse kool! Kool otsustab mitte enam tundi minna! Aga see on ju mäss, see on sotsialism, mis vene tudengid meie kõrralikule maale sisse toonud. Viljaga tuleb maale vene kapsas, see rakvere raibe, tudengitega linna sotsialism ja mäss. Ah seda te käitegi vürstiga sealt venelaste ja nende lõhnavate naiste juurest otsimas! Vene naised õpetavad teile oma haisuga sotsialismust!"

Aga Tigapuu vastas suure üleolemisega:

"Härra Maurus, see ei ole ju sotsialism, vaid patronaadiõigus."

"Mis?! Mis see oli? Patronaadiõigus?" karjus härra Maurus ja hakkas laudade ees edasi-tagasi jooksma, nagu oleks tal jalgealune äkki palavaks läinud. "See inemine ajab mu hulluks, tema ajab ikka mu hulluks! Hullu ajab hulluks! Patronaadiõigus ja nemad ei tule tundi! Herr Schnellmann, Herr Schnellmann, sagen Sie mir schnell, kumb meist on hull, sest teine meist peab hull olema?"

Aga härra Schnellmann naeratas muhedasti oma valgesse habemesse, raputas nagu veidi pead ja ütles:

"Ärge minult küsige, härra Maurus, minu vana pea ei hoia midagi kinni."

Nõnda ei saanudki direktor teada, kumb on hull, kas tema või Tigapuu, ja sellepärast karjus ta üsna hullumeelselt edasi:

"Patronaadiõigus ja nemad ei tule klassi! Aga mina ütlen neile, ja minu aru on alles selge, härra Mauruse vana aru on alles selge, kui ta ütleb: patronaadiõigus ja kõik olgu klassis! Minu juures, jumal tänatud, maksab alles patronaadiõigus ja kes seda tänini pole teadnud, see saab seda teada. Kõige pealt saavad teada need pikemad ja targemad, need, kes kipuvad teisi õpetama. Minu majas valitseb alles kõrd ja subordinatsioon. Homme peavad kõik tunnis olema!"

Seega lahkus direktor. Ja et kell kuulutas tunni lõppu, ütles härra Schnellmann:

"Tuleval korral lähme siis siit edasi, ikka püha Paulusega, ikka Paulusega."

Ja ta võttis oma testamendi ning läks härra Maurusele järele. Tema kannul astus Tigapuu, kes jäi uksele harkisjalu seisma ja ütles:

"Kõik jäävad klassi, sest meie seas on äraandja."

"Mina mitte!" hüüdis Lible.

"Just sina see oledki," vastas Tigapuu, "sest kes su käest küsis. Poisid, võtke ta kinni! Andke ta minu kätte!"

Aga juba oli Lible kápuli laudade all ja vilksas paigast paika, kuna ta ise karjus:

"Mina ei ole, mina ei ole!"

"Oled," ütles Tigapuu ja tahtis hakata põgenikku püüdma.

"Lase ta olla, mis sa tühjast," peatas teda Indrek. "On ju parem, kui vana kõik teab, meil enestel pole vaja seletada."

"Äraandja peab oma palga saama," ajas Tigapuu vastu, kelle käed oleksid nagu kihelenud.

"Seni kui ta ise kaasa streigib, las ta olla," ütles Indrek. Sellega oldi üldiselt nõus.

"Mina streigin kaasa!" hüüdis Lible laua alt.

"Hea siis küll," vastas talle Tigapuu. "Võid laua

alt välja tulla. Aga hoia oma nahk, kui sa peaksid klassi minema.“

„Eluilmas ei lähe!“ kinnitas Lible nähtavale ilmu- des.

Nõnda kestis streik endist viisi edasi ja härra Kurlov istus üksinda klassis. Ja kuigi härra Maurus mõne poisi kinni püüdis ja tundi tiris, siis vastas see üksisõnu: „Härra õpetaja, mina täna tundi ei mõista.“ See oli kogu tarkus, mille Kurlov oma õpilastest välja pigistas. Nõnda jännati paar nädalat, siis lõppes õpetaja kannatus ja ta loobus õpetamisest härra Mauruse asutises. See oli ammuoodatud lahendus mitte ainult õpilastele, vaid ka direktorile, kuigi ta tegi väga kurva näo, seletades Tigapuule ja Indrekule kui eestvõtjaile:

„Teie olete targad inemised, aga teie ei tea, mis teie teete. Teie ajate härra Maurusel kõige targema koolmeistri ära. Aga mis peab see tark koolmeister nüüd ütleva? Kas ta ei pea ütleva, et härra Mauruse koolis mässatakse ja tehakse sotsialismust?“

„Aga ma ju ütlesin kohe, et see pole mäss ega sotsialismus, vaid ainult patronaadiõigus,“ seletas Tigapuu asjatundlikult vahele.

„Oli veel hea, et see patronaadiõigus,“ arvas direktor, „aga muidu oleks jumal teab mis. Siiski seda ütlen ma teile: õige ei ole see mitte, mis teie räägite patronaadiõigusest, sest kool ei ole kogudus. Kas kogudus õpib ladina keelt või algebrat? Ei õpi. Kogudus ei õpi ülepea midagi. Kogudus matab ainult surnuid, ristib lapsi ja peab pulmi, kui tema tahab jumalale suuremata hingesid ja keisrile alamaid saata. See on tema asi. Noh, aga milleks siin see patronaadiõigus, kui on ainult lapsed ristida, surnud matta või pulmad pidada ja keisrile alamaid muretseda? Ei, selleks pole ühtegi patronaati ega tema õigust vaja. Hoopis teine asi on härra Mauruse kool, hoopis teine! Siin on algebra ja geomeetria, ladina ja kreeka keel, Pauluse teekonnad ja muud niisugused asjad. Sellepärast peab siin patronaadiõigus jääma. Ja nõnda võtsin ma teile uue kooliõpetaja — noore, ilusa, pika ja targa, veel targema

kui see, kes ära läks. Pealinnadest on ta küll välja saadetud, aga meie linnas võib ta, jumal tänatud, veel oma tarkust näidata. Ainult kroonukoolides mitte, sest need ajavad rumalamatega läbi, kroonuasi. Aga härra Maurusel pole veel kroonut, siia võib ta tulla. Nii et homme on esimene tund. Teid kahte tahtsin ma küll hoopis ära saata, aga härra Maurus on targem kui tema poisid. Kuhu peab ta noored inemised saatma, kes tahavad õppida? Kelle härra Maurus minema ajab, seda ei võta enam keegi vastu, sest härra Maurus on ilmas viimane varjupaik. Aga viimasest varjupaigast ei pea kedagi välja ajama, sest siis läheb ta vargile, siis läheb ta röövima. Peab härra Maurus teid ajama vargile? Peab ta tegema teist röövlid? Te olete targad inemised ja mõistate isegi, et parem minge klassi ja vaadake, kuis te selle uuega hakkama saate.“

See uus oli tõepoolest noor, sirge ja pikk, aga tema ilu rikkusid prillid, mida ta pidi kandma oma tuhmide, peaaegu elutute hallide silmade pärast.

„Ah teie ajasitegi härra Kurlovi minema?“ ütles härra Molotov, kui direktor oli klassist lahkunud. „Kes oli teil ninameheks?“

„Tigapuu! Tigapuu! Paas!“ kostsid hääled ja näpud näitasid nimetatuile.

Härra Molotov astus kordamööda ühe kui teise ette, vahtis neile oma tuhmide silmadega uurivalt näkku, pöördus siis ümber, jäi musta tahvli ette seisma ja kiskus läbi hammaste:

„S-sead niisugused! Jumala eest s-sead! Ja ärge arvake, et ma seda halvasti mõtlen,“ pöördus ta klassi poole, „ei, vaid puhtast südamest, päris puhtast südamest. S-sead, mis sead! Muide, Kurlov on idiot, tunnen teda, lumememme peaju, matemaatikast mitte vähematki aimu! Täielik koolipapa, pane või professoriks, sinna kõlbab! Mina aga ei tule teie juurde kui õpetaja, vaid kui seltsimees. Mitte kui sõber, sest sõpru valin ma, seltsimeheks on mulle aga iga tohmuski, sest mina olen sotsialist. Teie imestate? Ükskõik. Kui te enne pole sotsialisti näinud, siis vaadake.

Aga sotsialismi ma teile õpetama ei hakka, nagu kardab teie direktor, see jahupea — jumala eest, täielik tainapea, võite talle enesele öelda, kui tahate — ei, sotsialismi ma ei õpeta, sest seda ei tunne ma isegi veel küllalt hästi. Aga sotsialist olen ma südame poolest ja matemaatikat tahan ma teile õpetada. Seega oleme asja juures. Kus on klassiraamat? Õpilaste nimed? Priimus, mis olete läbi võtnud? Soo, nii. Eks näeme, mida mõistate.“

Ta hakkas nimestiku järele kordamööda musta tahvli ette kutsuma. Aga polnud ühtegi, keda ta poleks varsti kohale tagasi saatnud, ühes sõnadega:

„Idioot! Teie ei oska matemaatikas kõrvagi liigutada. Puupea! Sel on pudrust ajud. Kalkuni aru, jumala eest, kalkuni aru! Matemaatiline kanapimedus! Oina pealuu! neegritega teid puksima saata, seal olete õigel kohal! Täielik oina otsaesine, ainult kuhu olete oma sarved pannud? Igavene rõngasnina, oleks kõrvad pisut pikemad. Teil on peaaju asemel surnud kala oimud. Konnapoeg, ainult saba puudub ja ujuda ei oska! Küll! Enneaegne vasikas, kärbse aevastus peajus... Kõik läbi? Tähendab — terve klass matemaatiline idioot! Ja ise tahate minu seltsimehed olla ning saada minu sõpradeks. Mis sõber võib olla inimene, kes on matemaatikas idioot? Ja mis seltsimees? Kas on ilma matemaatikata maailmas tõde? Kas on ilma tõetausust? Ilma aususeta otsekoheusust? Kas mina räägiksin teiega nõnda, kui mina oleksin nagu teiegi matemaatiline idioot? Rääkis Kurlov teiega nõnda? Nimetas ta teid seaks, vasikaks või tainapeaks? Ei, tema nimetas teid härradeks, ma tean. Räägin ma tõtt? On mul õigus? Kui härra Kurlov ütleb: siga või vasikas, siis ta söimab, aga kui mina ütlen teile: idioot või tainapea, siis räägin ma ainult tõtt, puhast tõtt, matemaatilist tõtt, mis on puhtaim tõde, sest temas pole midagi muud kui ainult tõde. Sellepärast on ta otse vastand usule, mis on ainult muinasjutt kolmest surnud vaalist, millel kiigub maailm. Ergo — usk on matemaatiliselt absoluutne vale, matemaatiline vale. Niisugune on usu

ja matemaatika vahet. Seda ütlen teile kui sotsialist. Teine asi muusika. Igas leierkastiski on rohkem tõtt kui muinasjuttus kolmest surnud vaalist, sest leierkastil on osa matemaatikast, mis on sfääride muusika. Kas saab muusikat tõestada? Ei! Muusika on tõestamatu. Aga matemaatika? On tema tõestatav? On keegi tõestanud aksioome? Näete, ka matemaatika on tõestamatu. Teda võib ainult õppida, kui on peaaju. Mina kasvatan teile matemaatilise peaaju. Selleks tulete täna õhtul kell viis minu juurde, sest mina tahan teist teha esimesed inimesed härra Mauruse kooli. Mõistate? Esimesed inimesed, kes taipavad, mis sadajalgne on pi ja mis ninasarvik logarütm. Kuulsite: kell viis! Mäe uulits 26. Kui ma kodu ei ole, astuge sisse: uks on lahti; oodake, kuni tulen.“

Sellega olekski tänane tund lõppenud, kui poleks kerkinud küsimus eratundide tasust. Selle üle taheti selgusele jõuda, aga ükski ei julgenud esitada härra Molotovile sellekohast küsimust. Viimaks tegi seda Indrek teiste pealekäimisel.

„Mis?! Mis te ütlete?“ karjus Molotov ja kargas kahe käega Indrekule rindu kinni. Ja kui see oli oma küsimust korranud, laskis õpetaja tal rinnust lahti ning möirgas talle otseteed näkku:

„Teie olete lontrus! Teie kõik olete lontrused! Härra Kurlov oli teile paras ja ka härra Maurus on teile paras! Ja mina, idioot, ütlen neile ilusti seltsimehelikult: kell viis tulge minu juurde. Astuge sisse, uks on lahti; oodake, sest mina tahan teile inimese jume anda, mina tahan teie otsaesiselt kustutada loomamärgi. Aga nemad: mis see maksab? Kuradite kurat! Kelleks te mind õige peate? Ja teie, seamolu, teie, hall orikas, kas teil ei olnud häbi seda minult, oma seltsimehelt, küsida? Ei olnud häbi? Või ei pea teie mind oma seltsimeheks? Aga kuis ma saan siis teist inimesed teha, teie kaheharalised neljajalgseid? Kas hakkab keegi raha eest tegema loomast inimest? Isegi saksa professor ei tee seda, aga sakslane teeb raha eest juba kõik. Mina ammugi mitte, sest mina olen sotsia-

list ja käin läbi ainult omasugustega. Kui teie asemel istuksid siin naised või ninasarvikud, isegi siis talitaksin ma, nagu nad oleksid mu seltsimehed. Aga teie olete ometi pisutki paremad kui naised, sest neil pole muud kui tõnn lahti. Ei saa õieti suudki veel paotada, juba uluvad. Ja teie, puupead, samuti. Ütlen teile selges vene keeles: kell viis, uks on lahti, oodake; aga juba neil hirm nahas — nüüd teeb paljaks, nüüd rõövib puhtaks, nüüd oleme kõrilõikaja küüsis! Aga kus on siin rahast juttu, teie vaimunõtruse patsillused? On siin korjuse soojalehkugi rõõvimisest, teie ajuhärmatise prillimaod? Mõistate, oinapead? Sellepärast — tulevikus mind mitte enam haavata, sest mina olen kõrge inimsoo esindaja sfäärilises muusikas. Kell viis ja otseteed uksest sisse. Koputada pole vaja. Lamp on laual, tikud võtke ise kaasa. Kui õli ei ole, tooge, pudel ukse taga seina ääres. Olge nagu kodu: mina olen sotsialist.“

Sellega lahkus härra Molotov oma esimesest tunnist ja peaaegu kogu klass hüüdis talle nagu ühest suust järele: „Hall orikas!“ See nimi näis eriti just sellepärast talle hakkavat, et tal olid süsimustad lokiis juuksed, samuti ka mustad kulmud ja vuntsid. Aga õhtul tahtsid kõik Halli Orika juurde minna, peale sakslase Unteri, kes oli Moskva vabrikandi poeg ja kes arvas, et eratunde võib ta rahagi eest võtta, pealegi palju vähema sõimuga kui härra Molotovi juures.

Härra Molotovi korter osutus kuski kolmandal korral katuse all, kuhu viisid pimedad ja järsud trepid, mida õpilased pidid õhtul valgustama tikutulega, kui nad ronisid üksteise kannul juhatatud ukse taha. Toas valitses vaikus, läbi lukuaugu polnud valgust märgata. Peeti tasakesi äru, kas uksele koputada või lihtsalt sisse minna, nagu Molotov käskinud.

„Hoidke eest!“ hüüdis viimaks Tigapuu ja trügis teiste vahelt läbi ukse poole, mille avas suure müri-naga. „Tulge sisse,“ ütles ta toas, „mina olen sotsialist, koputada pole vaja,“ sest ta oli juba tikust tuld tõmmanud ja näinud, et tuba on tühi.

Tuba tundus külm. Külm oli ka must raudahi nurgas. Et tikutuli liiga ruttu kustus, siis taheti lamp põlema panna, aga see oli kuiv, nagu Molotov ette hoiatanud. Õlipudel ukse taga oli tühi ja korgita. Ei aidanud muud, kui pidi raha kokku panema ja õli tooma. Et Molotovi ennast veel ei ilmunud, siis hakati puid otsima, et ahju kütta. Aga ka puid ei olnud. Viimaks saadi sületäis kojamehelt.

„Nüüd oleme majamehed,“ ütles Tigapuu ja istus tooliga küdeva ahju ette.

Aga teised ei võinud samasugused majamehed olla, sest neil puudusid istmed. Nemad pidid enamasti kõik seisma või põrandal kükitama. Nõnda oodati õpetajat. Aga kui ahi sai küdenud ja tubagi läks juba soojaks, ilma et Molotovist oleks kippu või kõppu kuulda olnud, ütles Indrek:

„Hall Orikas on tõepoolest ainult hall orikas.“

Selle arvamusega mindi lõpuks trepist allagi ja Tigapuu oleks tahtnud toaukse kui ka kuuma ahju ukse pärani lahti jätta, et Molotovil poleks võimalik nende muretsetud soojust kasutada. Aga teised ei olnud sellega nõus ja nõnda suleti toauks korralikult, nagu oli varem kinni keeratud ahjuukski.

„Kas ma teid eile oma juurde kutsusin?“ küsis Molotov järgmises tunnis ja, kui sai klassilt jaatava vastuse, ütles ta: „Sellepärast siis! Mina mõtlesin ja mõtlesin, kes küll minu toa on soojaks kütnud ja lampi õli valanud. Nii! Nüüd te näete, missugune kaabakas on inimene. Te mõelge ometi: mina olen sotsialist, olen nii-öelda kõrgeim saavutis inimsoo tooniredelis — ma mõtlen seda matemaatilist — ja talitan nõnda; aga millega saavad siis küll toime igapäevased surelikud, spiisserid ja buržuid, kui nõnda kaabaklikult heliseb inimsoo tooniredeli tipp. Pange seda tähele ja pidage meeles, sest seda läheb teil elus tarvis. See on õpetuseks. Inimene on kaabakas, pane ta või paradiisi elama. Oli juba Eedenis kaabakas. Sest mina... teate, kus mina olin? Mina kõndisin linnas ja Toomel ning tuletasin ja tuletasin midagi meelde, sest ma teadsin, et

mul peaks midagi meelde tulema. Nõnda kella seitsmeni, siis lõin käega, sest kaua sa ikka meelde tuletad, kui midagi meelde ei tule. Lõpuks arvad ju, et ei peagi midagi meelde tulema. Oleks te ainult õli lampi pannud, siis oleksin ma teadnud, et tuldi tundi; aga et ka ahju oli köetud, siis ei teadnud ma midagi arvata. Sest et teie niisugused sead olete, et minu ahju kuumaks kütate, seda pole üheski valemis ega teoreemis. Aga tulge täna, täna olen ma tingimata kodu.“

Peale selle pöördus ta sakslase Unteri poole ja ütles sellele:

„Ah teie, põrsas, käisite minu peale direktorile kaebamas, mina olevat teid söimanud. Mina teid, rit-sikat, söimanud? Teate teie, alasipakk, mis on vene keeles sõim? Olete teie, molkus, kunagi kuulnud, kui venelased sõimlevad? Kui venelane kedagi sõimab, siis langevad sel juuksed peast ja kogu keha kaotab karvad, nagu poleks inimene veel sündinudki. Nõnda sõimab venelane, kui ta on sotsialist. Aga teil, pehkinud pudrutambil, on, jumal tänatud, kõik karvad alles, mis tõendab, et ma teid, oina äbarikku, pole mõelnudki sõimata. Paar seltsimehelikku grammatilist oskussõna, see on kõik. Seda taipas härra Mauruski oma idiootilise moluga. Aga nagu soovite, härra Ober, lontrus-tega võime ka lontruste keelt kõnelda. Mul ükskõik.“

Kui poisid õhtul uuesti Molotovi juurde ilmsid, istus ta kellegi habemikuga lauas ja oli ägedas vaidluses. Laual seisis peaaegu tühi pudel ja kaks klaasi, nende kõrval paber suupistete jäänustega.

„A-a!“ hüüdis Molotov poisse nähes. „Minu uus oinakari, millest peab saama täieõiguseline ja ülev inimsugu.“ Ja külalise poole pöördudes lisas ta juurde: „Tähendab järgmise korran, enam pole mul aega.“

Ta andis võõrale kätt ning lükkas ta uksest välja. Siis pani ta pudeli ja klaasid ühes suupistega lauautsalle vastu akent ning ütles:

„Istuge, kuhu keegi saab. Aga võite ka seista, kordamööda istuda, sest toole niikuinii ei jätku. Võite ka asemele istuda, võite julgesti, kirpe ei ole, külmas

nad ei sigi — aristokraatlikud loomad, saadanad. Kus pehme ja soe, sinna poeb. Aga siin pole ei pehme ega soe. Tõmmake säng lauale lähemale.“

Kui poisid kõhklesid, ütles Molotov ägedalt:

„No mida te, lontrused, ootate? Sohvat? Ainult kõirilõikajad istuvad sohval, ainult vereimejad. Või arvate, et Venemaal jätkub varandust kõigile sohvaostmiseks? Kui viisud ja vildidki jalga saaks, oleks jumal tänatud.“

Viimaks tegi Molotov õpetusega algust. Aga juba natukese aja pärast ütles ta:

„Teate, vennikesed, ma olen purjus. Jumala eest! Esiti ei saanud aru, aga niipea kui puudutan matemaatikat, tunnen kohe. See on minu mõõdupuu. Matemaatika nõuab kainet pead, sest matemaatika on ju ise nagu üks klaas viina teise järele. Mõistate? Pole midagi parata, peate veel kord uuesti tulema; siis olen ma tingimata kodus ja ka kaine. Mina ei saa muidu, kui pean asjale nii-öelda sisse elama; saate aru? Kaks esimest tundi kuluvad ikka sisseelamiseks, siis hakkame peale. Kolme armastab jumal.“

Poisid tulid pikkade nägudega alla, kes naeris, kes sülitas, ja kolmandal korral oli neid palju vähem, kes võtsid vaevaks Molotovi ukse taha minna. Aga just nüüd võttis õpetus õige alguse, läks hoosse. Ja juba mõne tunni pärast ei puudunud enam ükski poiss Molotovi eratunnist, isegi sakslane Unter mitte. Matemaatika tekitas nagu vaimustust, temas sündisid nagu unistusedki, kristallina täpsed ja selged.

„Peatage mind, kui te aru ei saa,“ kordas Molotov õpilastele aeg-ajalt. „Olen igale oinale matemaatilised oimud kasvatanud, kasvatan ka teile, nii et lust hakkab teiega töötada.“

Tõepoolest hakkaski kõigil lust töötada, nagu oleks keegi neid endid või matemaatika ümber loonud. Sest polnud midagi, et Molotov sõimas endist viisi; sellega harjuti varsti, Untergi harjus. Aga Molotov ei võinud kaua aega unustada, et see oli käinud tema

peale kaebamas. Sagedasti pöördus ta selle juurde tagasi. Kord ütles ta:

„Milline nähvits! Tema ei kannata vene keelt! Isegi naised kannatavad välja, kui mina nendega vene keelt kõnelen. Esiti on pirr lahti, aga pärast ei midagi. On mul üks kuski seitsmendas: pikk ritv, peaaegu minu tutini; kui käib, siis nõtkub teine nagu vedrudel. Ja mis te arvate, mis ma ütlesin talle? Ainult linalakk — ei muud midagi. Ära minestus! Saate sellest aru: Linalakk — ja tema pikali! Muidugi mitte just pikali, sest enne sain mina jaole, panin ta pingile istuma. Kisa, kära, nutt, ulgumine, auhaavamine! Mina ja au haavanud! Aga teate, kuis nüüd? Punastub ainult, kui ütlen: linalakk. Punastub, nii et paistab läbi riietegi. Jumala eest, just nõnda!“

XXIII.

Ühel päeval ilmus härra Molotov klassi, näpu otsas väike pakk valges paberis. Poisid katsusid aimata, mis seal küll võiks olla, aga tagajärjetult. Molotov ostis ainult tubakat ja paberosse, mitte midagi muud, aga viimasel ajal ei teinud ta sedagi, sest poisid olid isekeskis raha kokku pannud ja talle hea hulga fruu-fruud koju lauale viinud, nii et ta võis nüüd ühe karbi käes hoida ja teise kanda tagavarana taskus. Muidugi, söimata said nad selle „seatembu“ eest hea nahatäie, aga paberossid võttis Molotov poistelt samuti kopikata vastu, nagu need temalt tunnid. Nõnda siis: paberis ei võinud ei paberossid, tubakas ega kestad olla. Paki välimuski oli teissugune. Seal võis olla mõni kokkukeeratud rinnaesine ühes kraega või midagi muud selletaolist, kuid et Molotov midagi niisugust... ei, ei, see polnud võimalik. Ometi selgus tunni lõpul, et see oli siiski võimalik: pakis oli paberist rinnaesine, paberist krae ja uus punasega kaelaside. Sellest said õpilased kohe aru, kui Molotov oma paki võttis ja küsis:

„On teil ehk kellelgi peegel taskus?“

Oi, miks mitte! Muidugi! Vainukäol oli ikka peegel taskus, sest muidu oleks ta pidanud liiga sagedasti sisemise akna avama ja läbi klaasi tumeda seina aluspõhjal oma soengut vaatlema. Vainukägu ulataski oma peegli härra Molotovile.

„Ai mul lontrust!“ hüüdis Molotov peeglit vastu võttes. „Päevad otsa peegel taskus!“

„Öösi ka!“ ütles Lible.

„Moealpide rodu!“ lausus Molotov ja kiskus musta maniski, krae ning näruseks kulunud sideme

kaelast, et puhtad ja uued siinsamas asemele panna. Ise kirus ta nõnda:

„Narride kari, need naised! Naine pole mees, pole sõber, pole seltsimees. Seltsimees lepib kõigega, karga või püksata, aga naine ei lepi; püksid olgu jalas, krae kaelas. Veel eile ütles mulle direktriss: „Härra Molotov, teie olete ilus mees, miks te oma välimuse eest sügugi ei hoolitse?“ Mõistate: mees ja ilus. Ütlesin talle: „Mul peeglit ei ole, ilu pole tõde ja tõde ei näe peeglist.“ Aga mis te arvate, sai see kalkun midagi aru? Nagu isahani kaagutas teine edasi: „Olete tõepoolest ilus mees, härra Molotov.“ Just nagu tahaks mulle kosja tulla. Aga omal valehambad suus, valejuuksed peas. Nüüd ma siis hoolitsen oma välimuse eest. Näete! Nagu sunnitööline, kel kael kammitsas!“

Oma vana rämpsu mässis ta paberisse ja viskas nurka maha.

„See pistke ahju,“ ütles ta. „Paber on puhas, see käsi ei mäari.“

Niisugune toimetus kordus peale seda sagedasti, ainult naistesõimamine jäi nagu vähemaks, muutus ainult nagu moetaitmiseks. Härra Molotov oleks ehk klassis ka habet ajanud, aga polnud võimalik, sest ei temal omal ega ka õpilastel leidunud kellelgi habemenuga. Nii et ta seda pidi mujal tegema ja kord-korralt ikka sagedamini.

„See tuleb sellest, et ta ütles: linalakk,“ arvas Ti-gapuu asja kohta.

„Mitte, vaid et tüdruk ära minestus,“ ütles Indrek.

„Lollid!“ hüüdis Metslang, rässaka kehaga, omapärase vanamehe näoga ja valgete kulmudega, väikeste eredate, hallide silmadega ja suure suuga ning tugevate lõuapäradega, pisut puseriti hammastega paarikümneline poiss, kes täitis klassi alati saiataigna ja värskesaia lõhnaga, sest öösiti seisis ta saiaküna ääres, käised üles kääritud, ja päeval istus ta siin õpilasena. Ainult pühade eel puudus ta harilikult, muidu mitte. „Teie ei tea naistest midagi,“ rääkis ta elutargalt. „Linala-

kast pole midagi ja ka minestumisest pole midagi, ainult puutada ei tohi. Aga Hall Orikas pistis käed külge, kui linalakk tuikuma löi, sellepärast. Naistele ei tohi kunagi käsi külge panna, muidu oled sees. Ja mis minusse puutub, siis usun ma, et linalakk ainult mängis minestust...“

„Arvad sa tõesti?!“ hüüdis kogu klass suurimas üllatuses.

„Aga mis teie siis mõtlete? Minestus oli söödaks, muud ei midagi.“

„Nii et, kui Hall poleks käsi külge pistnud, siis oleks ta pisut tuikunud ja lõpuks jalule jäänud?“ küsis Indrek huvitatult.

„Ilmtingimata jalule!“ kinnitas elutark Metslang.

„Aga siis oli Hall ju tola!“ hüüti mitmest suust.

„Ilmtingimata!“ kinnitas Metslang jällegi. „Saamatu mehike, kes otsib sõimust kuraasi. Mehi võib ta sellega petta, naise mitte. Iga esimene plika näeb ta läbi. Ja pange tähele, ega see sellega jää, Hall peab linalakale veelgi käed külge panema. Naised ei lepi kunagi ühe korraga.“

Metslangi suur elutarkus hakkas kuidagi imelikult Indreku meeltesse ja sest ajast saadik sigis nende vahele midagi sõprusetaolist. Ligi kaks aastat olid nad istunud nelja seina vahel lähestikku, üks ühes, teine teises ruumi otsas, ja kunagi polnud nad tundnud tarvidust lähenemiseks. Isegi siis, kui Metslang tuli, taskus soojad saiad või mingisugused magusad küpsised, neid sõi ja ka teistele andis või nagu koertele üle laudade kätte pildus, ei läinud Indrek kunagi teistega rüselema ega Metslangilt midagi küsima. Aga nüüd tundsid nad äkki, nagu oleksid ainult nemad kahekesi klassis, kes Molotovist ja tema linalakast midagi aru saavad. Et nad aga vastupidistest otstest lähenesid sellele müsteeriumile, seda õppisid nad alles hiljemini tundma. Nüüd jätkus nende lähenemiseks sellestki, et Metslang leidis kõrvas, mis kuulasid tema praktilist elutarkust suure huviga, eriti naiste suhtes, kuna Indrek kodus tema elutarkusest armuluule muinasjutulist kude.